

etnikai vagy nyelvi csoportokhoz kötődő egyesületek száma. Jelentősen emelkedett a kiadványcserét folytató szervezetek száma is, a növekvő nyomdaköltségek ellenére egyre több a saját periodikus kiadvány.

A legújabb és talán legérdekesebb tendencia a könyvtári és ehhez kapcsolódó törvényhozásba való bekapcsolódás. Az USA-ban az *American Library Association* szövetségi és állami szinten egyaránt befolyásolja a jogalkotást, de folytat ilyen tevékenységet az USA további 10 egyesülete is. Hasonló jelenség figyelhető meg több fekete-afrikai és más fejlődő országban, s még olyan kis egyesületek is mint Barbadosé (50 fő) javaslatokat dolgoz ki a szükséges jogi szabályozáshoz.

Az egyesületek és a kormányok kapcsolatainak más formái is észlelhetők: tanácsadói szerepkör, részvétel az irányításban stb.

Előreláthatólag két év múlva fejeződik be a szakmai egyesületekre vonatkozó újabb felmérés, amelynek adatgyűjtése jelenleg még folyik.

/FANG, J. R. – SONGE, A. H.: Professional associations at the national level: a survey of their major interests = IFLA Journal, 2. köt. 4. sz. 1976. p. 237–241./

(Sárdy Péter)

OKTATÁS

A könyvtári és informatikai oktatásban használt tankönyvek

A *Ball State University* két munkatársa: Kuang-liang Hsu és Virgil P. Diodato összeállítást készített az észak-amerikai (USA, Kanada) egyetemeken könyvtárosképző intézményeiben az oktatáshoz használt tankönyvekről, kézikönyvekről. A jegyzéket a múlt évben tették közzé, a következőkben erről adunk rövid ismertetést.

A tankönyv, kézikönyv mibenlétét illetően a következő definíciót vették alapul: *a tankönyv olyan mű, amely egy meghatározott tanulmányozásra szánt tárgykörrel foglalkozik, mondanivalóját rendszerezően építi fel, felhasználható az oktatás egy speciális szintjén, s bár elsődlegesen egy megadott tanfolyamon a tanulók és a tanárok használatára tervezik, éppen úgy alkalmas az egyéni tanulmányozás (tanulás) céljára is.* A jegyzék ilyen jellegű műveket sorol fel.

A jegyzék két célt szolgál:

1. azonosítja s feltárja azokat a kötelező és szabadon választott tankönyveket, amelyeket az észak-amerikai könyvtárosképző iskolák különféle kurzusain használnak;

2. hatékony eszközt nyújt a könyvtári és informatikai oktatás során felhasznált szakirodalom bibliográfiai számbavételére.

A jegyzék csak a kötelező és szabadon választható művekre terjed ki; az általános és kiegészítő olvasmányokat, valamint a speciális tanfolyamokra kijelölt könyveket nem tartalmazza. A jegyzékbe azokban az észak-amerikai könyvtárosképző iskolákban használt műveket vették be, amelyek 1974/1975-ben tagjai voltak az AALS-nek (*American Association of Library Schools = Könyvtárosképző Iskolák Amerikai Egyesülete*).

A jegyzék 42 könyvtárosképző iskola által jelentett bibliográfiai tételt tartalmazza. A többi könyvtárosképző iskolát illetően a következő volt a helyzet:

1. a felmérés időpontjában nem voltak kötelező tankönyvek;
2. a könyvtárosképző iskola nem tudott jegyzéket adni a tankönyvekről;
3. az iskolák egy része nem válaszolt a feltett kérdésekre.

Az összeállítás három részre tagozódik.

A fő részben 573 bibliográfiai tétel található betűrendben. Mindegyik tételnél a cím után feltüntetik – ugyancsak betűrendben – azokat az iskolákat, amelyek a művet használják és jelzik azt is, hogy melyik tárgy (tanfolyam) céljára. A kötelező tankönyveket külön is megjelölik (R betűvel), a nem jelölt művek a szabadon választhatóak. A gyors azonosítás érdekében mindegyik bibliográfiai tételt három számjegyűes kóddal láttak el (001–573).

Az összeállítás függeléke a felmérésben érintett könyvtárosképző iskolák betűrendes jegyzékét tartalmazza (a rövidített formájú elnevezéssel és teljes címmel).

Végül a jegyzék tárgymutatója 108 olyan jelentős kulcsszó felsorolását tartalmazza, amely a jelzett tanfolyamok címeiben fordul elő. Az index-szavaknál kódszámmal utalnak a vonatkozó bibliográfiai tételekre.

A jegyzék használati értékét az összeállítók a következőkben látják:

1. gyors tájékoztató eszközül szolgál egy meghatározott tankönyv, kézikönyv bibliográfiai azonosítására;
2. lehetővé teszi más iskolákban hasonló tárgyak oktatására alkalmazott alternatív művek megállapítását;
3. segédeszközként vehető igénybe könyvtártudományi és informatikai gyűjtemények kialakítására, illetőleg gyarapítására.

Úgy tervezik, hogy a jegyzéket állandóan „karban tartják”, s kétévenként rendszeresen közzéteszik.

Mivel a jegyzék korántsem teljes – 89 megkérdezett intézményből 42 adott érdemleges választ –, nem

vonhatunk le belőle messzemenő következtetéseket. Az összeállítás betűrendes, ezért csak az index ad némi támpontot a felsorolt művek tematikai megoszlására. Néhány mű persze több címszó alatt is szerepel, ez azonban az arányokon nem változtat lényegesen. Feltűnik, hogy egyes tárgykörökben (tanfolyamokon) milyen nagy, másoknál milyen kevés a használt tankönyvek, kézikönyvek száma. Azok a tárgykörök, tanfolyamok, amelyeknél az átlagot jóval meghaladó számban vannak használatban tankönyvek, kézikönyvek, a következők (a zárójelbe tett számok az index-szónál feltüntetett tételek számát jelzik):

- gyermekirodalom, gyermekkönyvtári munka (72)
- bibliográfiák, bibliográfiai munka (54)
- az irodalom (szakirodalom) különféle problémái (53)
- médiák (45); (ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy ha a rokon-fogalmak, így pl. audio-vizuális eszközök, nem-könyv jellegű dokumentumok, iskolai média-központok alatt szereplő tételeket is ide vesszük, akkor a hivatkozások száma összesen 84)
- ifjúsági irodalom, fiatalokkal kapcsolatos könyvtári munka (41)
- munkaszervezés, különféle könyvtári folyamatok szervezése (34)
- ügyvitel, adminisztráció (33)
- kutatómunka (31)
- kommunikáció (28)
- osztályozás (27)
- katalógizálás (címléírás) (26)
- társadalomtudományokkal, társadalomtudományi szakirodalommal kapcsolatos problémák (24)
- tájékoztató munka, referenz (23)
- humán tudományokkal kapcsolatos problémák (22)
- vezetés, szervezés (management) (21)
- társadalmi problémák általában (21)
- válogatás az állománygyarapításban (20)
- történelmi problémák (történettudományi bibliográfia, könyvtörténet stb.) (19)
- információtudomány (information science) (18)
- jelenkori helyzet átfogó problémái (17)
- olvasás problémái (16)
- cenzúra (15)
- intellektuális szabadság kérdései (15)
- technikai szolgáltatások (15)

Feltűnően kevés hivatkozás, vagyis bibliográfiai tétel található az alábbi tárgyköröknél (tanfolyamoknál):

- felhasználók tanulmányozása, igényvizsgálatok (1)
- tartalmi elemzés (1)
- szakkönyvtári tevékenység (1)
- on-line rendszerek (1)
- emberi kapcsolatok (1)
- információs szolgáltatások (2)

- információs rendszerek (3)
- számítógépes rendszerek (3)

Lássuk végül, melyek azok a művek, amelyeket a legtöbb könyvtárosképző iskolában, illetőleg tanfolyamon használnak.

- Anglo-American cataloging rules (47)
- WINCHELL, C. M.: Guide to reference books (27)
- KATZ, W. A.: Introduction to reference work. Vol. 1. (25)
- Standards for school media programs (22)
- ARBUTHNOT, M. H.: Children and books (22)
- SCHMECKEBIER, M. R.: Government publications and their use (19)
- CARTER, M. D.: Building library collections (18)
- CARLSEN, G. R.: Books and the teen-age reader (17)
- KATZ, W. A.: Introduction to reference work. Vol. 2. (15)

Az ismertetésben közölt adatok, arányok, témák, művek stb. talán a hazai könyvtárosképzés számára is szolgálnak némi tanulsággal.

Library and information sciences textbooks-in-use: a master checklist. Comp. Kuang-liang Hsu and V. P. Diodato = Information Reports and Bibliographies, 5. köt. 2. sz. 1976. p. 2-37./

(Györe Pál)

Szakkönyvtárosok továbbképzésének modellje az Egyesült Államokban

A továbbképzésbe – általános vélemény szerint – beletartozik az egyén minden, szervezett vagy szervezeten erőfeszítése, amely működési vagy tanulmányi tevékenységére vonatkozó ismeretei és képességei szinten tartását célozzák. A továbbképzés eszerint korábban megalapozott tudásra épül és nincs „végállomása”.

A szerző az oktatás ún. andragógiai módszerét fogadja el. Ez a felnőttek tanulásának segítségét jelenti, nem tartalmában orientált tanulmányi programként, hanem olyan folyamat-orientált program formájában, amely „olyan eljárásokat és forrásokat biztosít, amelyek segítik a felnőttet információk, készségek, attitűdök és értékek megszerzésében.” Minden életképes továbbképzési modellnek kulcsa a flexibilitás és a személyre szabottság.

A modell ennek megfelelően nem tantervet kíván nyújtani, hanem lehetővé teszi mindenkinek hogy saját egyéni igényeinek megfelelően válogathasson az oktatási formák közt.

Az a kérdés, hogy miért fontos a továbbképzés, hosszú és fárasztó vitát nyithatna arról, mit kellene hozzáadni vagy elvenni az alapvető könyvtárosképzési